

Vijftien dagen na de operatie was de interpositie tussen lever en diafragma geheel verdwenen en het röntgenologisch beeld van de dunne darm zag er normaal uit. Kennelijk was de pneumatosis dus op korte termijn geheel verdwenen, zoals eerder in de literatuur werd vermeld, overeenkomstig het geval van HUSON (1964).

Literatuur: HUSON, A. (1964) Pneumatosis pseudo-cystoides intestinalis. *Ned. milit. geneesk. T.* **17**, 217. — SALTET, J. F. en L. R. VELLENGA (1966) *Ned. T. Geneesk.* **110**, 285.

Zutphen, 2 maart 1966

S. L. H. M. VON DER FUHR

HET VÓORKOMEN IN NEDERLAND VAN TRICHOPHYTON-RUBRUMSTAMMEN, DIE EEN DONKERBRUIN PIGMENT VORMEN IN DE VOEDINGSBODEM

Trichophyton-rubrum stammen die een donkerbruin pigment vormen, behoren — nog — tot de zeldzaamheden: in 1964 vond ik op 130 *Trichophyton-rubrum* stammen géén met de door DE VRIES en CORMANE beschreven pigmentvorming; in 1965: 2 stammen, die door DR. G. A. DE VRIES van het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Baarn werden geïdentificeerd als: *Trichophyton rubrum* (Cast.) Sab.-type, met vorming van melanoïde pigment.

Aan de opgave in bovengenoemd artikel, van dermatofieten die bruin pigment vormen, kan *Epidermophyton floccosum* worden toegevoegd.

In september 1965 ontving ik van collega G. L. KALSBEK, afd. Dermatologie van de Vrije Universiteit, huidschilfers van een man van ongeveer 47 jaar met het klinische beeld van een mycotische aandoening aan de beide voeten, welke dermatose ongeveer tien jaar zou bestaan.

Bij kweken werd een *Epidermophyton-floccosum* stam geïsoleerd, die bij kweken op Sab.-cyclo-hexamide-agar, Sab. glucose en Sab. maltose, op dezelfde wijze als beschreven bij de bruin pigment vormende *T. rubrum* stammen, een via rood, roodbruin tot bijna zwart pigment vormde.

Aan DR. G. A. DE VRIES bleek deze variant niet bekend te zijn, en voor zover wij konden nagaan is deze pigmentvorming bij *Epidermophyton floccosum* tot dusverre nog niet beschreven.

De aard van deze pigmentvorming zal nader worden onderzocht.

Literatuur: VRIES, G. A. DE en R. H. CORMANE (1965) *Ned. T. Geneesk.* **109**, 1424.

Haarlem, 7 maart 1966

A. A. BOTTER

SECTIE ZONDER TOESTEMMING

Het verslag van de behandeling van de klacht inzake een sectie zonder toestemming en de beslissing van het College voor Medisch Tucht recht te Zwolle is voor mijn gevoel wat onbevredigend.

Klager (echtgenote van overleden patiënt op wie zonder toestemming harerzijds sectie werd verricht) „kan in dit ingrijpen niet berusten” en roept de verantwoordelijke(n) ter verantwoording. Aangetoond wordt dat inderdaad geen toestemming werd gevraagd. Erop gewezen wordt dat dit een strafbaar feit is (Wet op de lijkbezorging). Betoogd wordt dat de behandelend arts de aangewezen figuur is, die om toestemming moet vragen. Gebleken is verder dat de desbetreffende patholoog-anatoom secties verricht ook al „blijkt hij er mee bekend dat de toestemming door zijn opdrachtgevers niet in alle gevallen wordt gevraagd”. Hij verifieert deze kwestie alleen indien sectie tot het gelaat moet worden uit-

gebreid („zodat de familie erachter zou kunnen komen dat obductie had plaatsgevonden”). Geconcludeerd wordt niettemin dat de patholoog-anatoom geen verantwoordelijkheid heeft voor de vereiste toestemming en dus niet laakbaar is. Merkwaardig doet het in dit verband aan, dat volgens het College de ziekenhuis-directie eventueel wel verantwoordelijk kan worden gesteld. Voor deze directie lijkt mij toch dezelfde argumentatie te gelden, die volgens het College de patholoog-anatoom ontslaat van zijn verantwoordelijkheid: vertrouwensrelatie met patiënt en familie is noodzakelijk voor het vragen van toestemming.

De klacht wordt dan afgewezen, denkelijk op juridisch-formele gronden: aangeklaagd was degene die de sectie „heeft uitgevoerd” (de bedoeling van klaagster zal evenwel toch wel geweest zijn de verantwoordelijke(n) op het matje te roepen).

Onnodig te zeggen dat het geheel onbevredigend aandoet voor het rechtsgevoel. Als het verrichten van sectie zonder toestemming strafbaar is, dient toch m.i. de patholoog-anatoom die de sectie verricht, zich ervan te vergewissen dat die toestemming is verkregen. Hier doet m.i. niets af aan het feit dat hij zelf niet in de eerste plaats in aanmerking komt om die toestemming te vragen. Ook niet het feit van het in „opdracht” verrichten van de sectie. Een strafbare handeling in opdracht verrichten blijft voor mijn gevoel (tenzij in geval van overmacht) toch strafbaar. En strafbaar is ze zolang de toestemming er niet is, ook al stelt het College dat sectie op zichzelf niet strafbaar is.

In ieder geval lijkt mij bij de patholoog-anatoom toch sprake te zijn van een dermate vergaande „medeplichtigheid” dat van een eigen verantwoordelijkheid in dezen gesproken kan worden.

Literatuur: Gerechtelijke uitspraken (1966) *Ned. T. Geneesk.* **110**, 490.

Wassenaar, 9 maart 1966

L. DE BOER

OOGHEELKUNDIGEN IN DE GRIEKSE ANTHOLOGIE

In het verslag van de door collega W. HARDERS gehouden lezing over „Oogheekunde en eerste stuurman” (1966) trof mij de alinea: „In de 17e eeuw werd nergens over oogziekten gesproken”. Waarbij mijn gedachten teruggingen naar mededelingen over oogafwijkingen en oogdokter (medici ocularii) uit de grijze oudheid.

Voorals MARTIALIS vestigt de aandacht op het feit, dat in het antieke Rome veel medische specialisten werk vonden; onder hen moeten vooral die voor de ogen genoemd worden. Uiteraard beperkten zich de werkzaamheden van deze laatsten — die het zonder brillendoos en oogspiegel moesten stellen — tot het hanteren van de spatel en het appliceren van zalf, met soms opmerkelijk, zij het ook allerminst gunstig resultaat, zoals valt op te maken uit epigrammen der Griekse anthologie.

In een van LUCILLIUS krijgt patiënt DEMOSTRATOS de raad om vóordat hij zich door dokter DION met diens oogzalf laat behandelen (πρὶν σ' ἐναλεῖψασθαι), afscheid te nemen van het goddelijke zonlicht; want... die DION verstaat zijn vak! (εὐσνοπός ἐστι).

In een ander epigram van dezelfde moet dokter SIMON het ontgelden: „Heb je soms een vijand, DIONYSIUS, roep dan nooit over hem de vervloeking af van Isis of van Harpocrates of ook van een god die blind maakt, doch die van SIMON, dan toch zal je zien wat een god en wat SIMON vermag”.

Een epigram van STRATON vermeldt, dat dokter CAPITON zelf aanbracht in het oog van CHRYSSES: eerst kon deze op de afstand van twee spannen (*σπιθαμῶν*) nog een luis (*φθειρά*) waarnemen; nu kan hij op één span afstand nauwelijks meer een paard zien. Na nóg een keer zalven zal hij zelfs geen olifant meer kunnen zien, al staat deze ook naast hem (*ἐλέφαντα πλυσίον ἑσταότα*).

Een anoniem epigram bevat de volgende klacht: „Niet met een spatel (*ἡ μήλη*) doch met een harpoen zelfde CHARINUS mijn oog, terwijl hij een spons zo uit de inktpot gebruikte; bij het uittrekken van de spatel kwamen mijn wimpers met wortel en al mee (*ἔξεσπασε το βλέφαρόν μου ἰζόσεν*), maar de spatel bleef in het oog zitten. Als hij mij voor de tweede keer zalft, zal ik hem nooit meer voor mijn ogen hoeven lastig te vallen, want dan is er geen oog meer over”.

Vermelden wij tot besluit nog de oude vrouw met zieke ogen uit de fabels van AESOPUS (no. 87, *Γραῦς καὶ ἰατρός*), die, herhaalde malen door haar arts met inzalven behandeld, na afloop van de kuur haar meubeltjes (*τὰ ἐπὶ τῆς οἰκίας σκευή*) niet meer kon zien, die zij eerst nog wel had kunnen waarnemen.

Literatuur: HARDERS, W. (1966) *Ned. T. Geneesk.* 110, 510.

Ulvenhout, 5 maart 1966

A. G. J. HERMANS

BERICHTEN BUITENLAND

Duitsland

Wetsontwerp van een nieuwe regeling van de opleiding tot arts. — Het gezondheidsministerie van de Bondsrepubliek heeft aan diverse autoriteiten „den Entwurf einer Bestallungsordnung für Ärzte” ter kritische beoordeling toegezonden. Het betreft in hoofdzaak de minimale duur van de verschillende onderdelen van de studie: „die naturwissenschaftliche und die ärztliche Vorprüfung, die ärztliche Prüfung sowie die Medizinalassistentenzeit.” De „ärztliche Prüfung” (een werkzaamheid als famuli van 6 maanden inbegrepen) kan in vijf jaar worden bereikt. Daarbij komen twee maanden ziekenverpleging en, ná de ärztliche Prüfung, „eine Vorbereitungszeit als Medizinalassistent von anderthalb Jahren.” (*Dtsch. med. Wschr.*, 25 febr., bl. 381).

Engeland

Family planning door de regering aangemoedigd. — Lokale overheden hebben reeds de bevoegdheid om een familyplanning service te openen voor vrouwen wier gezondheid door zwangerschap kan worden geschaad en „to contribute to any voluntary body formed for the purpose of the prevention of illness”. De minister van gezondheid zette thans in een circulaire uiteen „that legislation would be needed to expend these powers”, en hij dringt er bij de autoriteiten op aan „to interpret and apply their present mandate as liberally as possible. He asks them to give active and practical help to the Family Planning Association and similar voluntary bodies. Many authorities already lend clinic premises free charge. Mr. ROBINSON (de minister) suggests that they should go further and bear the cost of heating, lighting and cleaning, that they should publicise the times and places of the voluntary clinics in their area; and that their health workers should be encouraged to pass on this information and to discuss family planning on their visits to homes.” (*Lancet*, 26 febr., bl. 477).

The Ombudsman and Medicine. — Een wetsontwerp bereikte 14 februari het Lagerhuis, strekkende de aanstelling van een parlementary commissioner for administration: „the British model of the Ombudsman”. „Schedules

set limits to his powers” (onderzoek van klachten van patiënten tegen overheidsorganen). „Actions of the Ministry of Health may be investigated, but actions taken on behalf of the Health Ministries by a hospital board or management committee or by the Public Health Laboratory Service are excluded.” (*Lancet*, 26 febr., bl. 499).

Cataract . . . one of the few examples of objective evidence . . . — De bekende oogheelkundige A. SORSBY doet nu en dan overzichten en analyses van het blindenvraagstuk verschijnen. Het jongste rapport betreft het tijdperk 1955-1962 en bevat tevens een „overall survey for 1948-1962.” „On the evidence available the decline in blindness due to cataract must be ascribed to the better facilities for operation created by the National Health Service and the administrative measures taken by the Ministry of Health.” „Rational use of available beds for cataract-patients was urged by the Ministry in a circular in 1954, and later general practitioners were asked to collaborate with welfare authorities in referring patients to eye clinics. In a preface to SORSBY's new report Sir GEORGE GODBERG accepts this experience with cataract as one of the few examples of objective evidence in support of our belief that the national Health Service is improving the health of the population.” (*Lancet*, 26 februari, bl. 474).

Schoolvoeding. — In 1964 gebruikte 4 miljoen kinderen een middagmaal op school; met de kosten, door de lokale overheden gedragen, waren £ 73 miljoen gemeoid. Het aantal kinderen dat deelneemt, stijgt nog jaarlijks. De ouders betalen 1 sh. per maaltijd; voor 280.000 kinderen is de maaltijd kosteloos. Het aantal calorische schommelt tussen 650 en 1000; het dierlijk eiwit bedraagt ongeveer 20 gram. Een werkgroep, bestaande uit levensmiddelenleveranciers, onderwijsdeskundigen, een voedingsdeskundige en een medical officer, publiceerde onlangs een over het algemeen gunstig rapport. (*Lancet*, 26 febr., bl. 483).

Verblijven voor geestelijk gestoorden. — Een medical officer for mental health heeft een onderzoek ingesteld naar het aantal en de aard der „hostels for the mental disordered”, die in de laatste jaren door de „local authorities” zijn gesticht. Ze zijn onderscheiden als „Hostels for mentally ill adults, for the adult mentally subnormal, and for mentally subnormal children”. Een nadere onderscheiding betreft o.a. de aanwezigheid van hostels in boroughs, counties en London boroughs. Midden 1965 beschikten 89 van de 173 lokale overheden over ruim 170 hostels. Het zeer uitvoerige rapport van de uitkomsten der enquête omvat vele belangwekkende kwantitatieve en kwalitatieve bijzonderheden. (*Med. Offr.*, 18 febr., bl. 85).

Rusland

Anticonceptiva en artificiële abortus. — Aan het reisverslag van een studiegroep van obstetrici en gynaecologen die in 1964 op uitnodiging van de Wereldgezondheidsorganisatie Rusland bezochten, zij het volgende ontleend. Mechanische en chemische middelen ter voorkoming van zwangerschap zijn in consultatiebureaus, bij geneeskundige diensten van fabrieken en in apotheken kosteloos verkrijgbaar. Periodieke onthouding is onbetrouwbaar. In 1964 waren de orale middelen nog in studie. In 1937 werd het verwekken van abortus wettelijk verboden, maar in 1955 opnieuw toegestaan: iedere vrouw heeft het recht haar zwangerschap binnen 12 weken te laten beëindigen. Ook de operatie is kosteloos, tenzij de vrouw geen beroep uitoefent en door haar echtgenoot wordt onderhouden. Alvorens men tot operatie besluit, wordt voortzetting van de zwangerschap zeer nadrukkelijk aanbevolen. Het gemiddelde ge-